

Lugupeetav härra keskkonnaminister Jaanus Tamkivi

Käesoleva pöördumise on tinginud allakirjutanud teadlaste ja organisatsioonide mure Eesti loopealsete kehva olukorra pärast.

Loopealsed on liigirikkad pärandkooslused, mis vajavad säilimiseks regulaarset hooldust (eelkõige karjatamist) ja kadakate-mändide eemaldamist. Loopealsed on üks Eesti omapäraseim ja mitmekesiseim taimekooslus, mida võib lugeda nii looduskaitseks kui ka maastikulises mõttes Eesti 'kaubamärgiks'. Praeguse seisuga aga on loopealsed hävimas.

Pärandkoosluste Kaitse Ühingu poolt läbiviidud poollooduslike koosluste inventuuris aastatel 2000-2001 hinnati Eesti loopealsete pindalaks ligikaudu 12000 hektarit. Paraku on viimase kümnendi looduskaitse prioriteedid ning kohatine oskamatus antud kooslusetüübi kaitset korraldada jätnud loopealsete hooldamise ja taastamise peaaegu täielikult unarusse. Täna on keskkonnaregistris ja hoolduse aluseks olevas poollooduslike koosluste registris ~9300 hektarit loopealseid, millest vaid 1300 hektarit on regulaarselt majandatavad. Eesti botaanikute ja ökoloogide hinnangul on enamik Eesti loopealseid suurel määral kinni kasvanud ning kiiret taastamist nõudvas seisus. Tuginedes ekspertide hinnangutele, võime väita, et rahuldavas seisukorras olevate loopealsete pindala ei ületa 3000 hektarit, heas olukorras loopealseid on aga võimalik ükshaaval üles loetleda.

Antud kooslus kuulub Euroopas esmatähtsate elupaigatüüpide hulka (Natura 2000, 6280* Põhjamaised lood ja eelkambriumi karbonaatsed silekaljud) ning Eesti on võtnud endale kohustuse tagada vähemalt ~9800 hektari loopealsete säilimise. Natura 2000 elupaigatüüpide kaitsejuhendites on rõhutatud loopealsete hooldamise kohustust. Võsastuda laskmine võrdub kooslusetüübi tahtliku hävitamisega ja sel juhul on Eesti täielikult ebaõnnestunud Euroopas esmatähtsa elupaigatüübi kaitseks. Lisaks, kuna loopealsed maailmas on väga piiratud levikuga ning tervelt kolmandik kõigist loopealsetest paikneb Eestis, lasub just meil eriline vastutus selle globaalselt haruldase elupaigatüübi säilimise tagamisel.

Eriliselt taunimisväärseks peame olukorda, et loopealsete tulemuslikku kaitset pole suudetud korraldada isegi looduskaitsealadel ning Vilsandi ja Lahemaa rahvusparkis, mille kaitse-eeskirjades on põhieesmärkidena seatud ranniku- ja pärandmaastike kaitse. Looduskaitsealade ja rahvusparkide poollooduslikud kooslused peaksid olema tugialadeks antud koosluste elustiku kaitseks ning täiuslikuks näiteks õigest hooldusest ja ideaalsest seisundist.

Loopealsete elurikkus sõltub piisava hulga loopealsete olemasolust – üksikute isoleeritud alade kaitse alla võtmine ja eeskujulik majandamine ei taga kooslusetüübi pikaajalist säilimist. Rõhutame, et suure osa kinnikasvanud loopealsete taastamine on lähiaastatel veel võimalik. Kui Keskkonnaministeerium suudaks kiiresti korraldada piisava hulga loopealsete taastamise ja hooldamise, võiksime selle pingutusega siiski vältida selle elupaigatüübi täielikku kadu järgmise kümnendi vältel.

Eesti loopealsete elupaigatüübi hävimise vältimiseks on vaja astuda järgmised sammud:

- kutsuda kokku loopealsete ekspertkomisjon järgmise kolme aasta tegevusplaani koostamiseks;
- kinnitada taastamisvajadusega loopealsete prioriteetsusnimekiri;
- näha ette vähemalt 6000 hektari loopealsete taastamist lähima kolme aasta jooksul;
- leida summad praktiliseks taastamiseks;
- planeerida edaspidised meetmed loopealsete loodushoidlikuks ja jätkusuutlikuks majandamiseks sh. tagada kõigi Natura 2000 elupaikadena märgitud loopealsete hooldus.

Lisame käesolevale pöördumisele esialgse nimekirja Eesti väärtuslikematest loopealsetest, mille taastamine ja hooldamise korraldamine peaks olema looduskaitsealine prioriteet. Rõhutame aga, et vaid antud nimekirjas mainitud loopealsete hooldamisest ei piisa elukohatüübi säilimiseks, kaasata tuleb ka üksikult näiliselt väiksema väärtusega alasid, mis tagaksid loopealsete toimiva võrgustiku. Lisatud nimekiri vajab veel täiendamist.

Lugupidamisega,

Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituut

/direktor, dr. Leho Ainsaar/

Tartu Ülikooli Bioloogilise Mitmekesisuse Tippkeskuse juhataja, professor Martin Zobel

Haridus- ja Teadusministeeriumi Teaduskompetentsi nõukogu liige, professor Meelis Pärtel

Loopealsete riikliku seire koordinaator, dr. Rein Kalamees

Niidukoosluste seisundi hindamise ekspert, dr. Elle Roosalu

Eesti loopealsete hooldusjuhendi autor, dr. Aveliina Helm

Tartu Ülikooli emeriitprofessor, akadeemik Hans Trass

Pärandkoosluste Kaitse Ühing

/juhatause esinaine dr. Kadri Tali/

Eesti Looduseuurijate Selts

/president dr. Tõnu Viik/

Lisa

Läänemaa

Hanila

Laelatu-Puhtu

Osmussaar

Pivarootsi

Soontagana

Vormsi

Saaremaa-Muhu

Abruka

Atla

Eeriksaare

Iipla

Koguva

Kõrkvere

Lõetsa

Lõo

Muraja-Kakuna

Mõnnuste

Nõmmküla

Suure-Rootsi

Tammese

Undva-Neeme

Vanamõisa

Vilsandi

Võiküla

Üügu-Kallaste

Hiumaa

Aruküla

Saarnaki

Sarve

Harjumaa

Kaberla-Haavakannu-Valkla

Muuksi

Pakri

Pärnumaa

Kurese

jpt